

В.Ю. Халіна, канд. екон. наук, доц. (*ХНУБА, Харків*)

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Швидкість змін вимагає сьогодні дії на випередження, оскільки найменша затримка може відкинути успішне підприємство далеко назад. Для ефективного функціонування суб'єктам господарювання необхідна вчасна адекватна адаптація. Тому необхідно будувати діяльність на засадах адаптивного розвитку, який буде враховувати останні тенденції та перспективні напрямки, сучасні тренди європейського та світового ентерпрайзингу.

Слід зазначити, особливу важливість адаптивних процесів для вітчизняних підприємств, оскільки вони активно беруть участь у інтеграції у європейське середовище, що потребує вивчення та впровадження європейських цінностей та європейських стандартів у виробничу, торговельну, ділову, управлінську та інші сфери діяльності. Оскільки, вітчизняні методи ведення бізнесу докорінно відрізняються від європейських, що є наслідком особливостей історичного розвитку України, то адаптивні процеси відбуваються доволі повільно і зустрічають деякий ментальний супротив. В той же час, швидшому переорієнтування українських товаровиробників на європейські ринки сприяла втрата східних зав'язків через ряд об'єктивних політичних та економічних причин. На сьогоднішній день європейський вектор є остаточним вибором України, що дає їй підприємствам визначені правила ведення бізнесу і розуміння того, чого чекають західні партнери від українських виробників. Отже, для успішного виходу на європейські ринки та ефективного ведення бізнесу в Україні підприємствам необхідно йти шляхом адаптивного розвитку і брати на озброєння принципи адаптації.

Проведений концептуально-семантичний аналіз понятійно-категоріального апарату адаптивного розвитку підприємства дає підстави визначити його, перш за все, як економічну категорію, по-друге, як безперервний процес, який відбувається на протязі всього життєвого циклу підприємства на основі зміни зовнішніх умов функціонування та залежить від повноти інформації, якою володіє підприємство. По-третє, важливим аспектом є взаємозв'язок понять адаптивного потенціалу та адаптивного розвитку. Якщо розглядати потенціал як здатність до розвитку, а розвиток як реалізацію наявного потенціалу, то можна стверджувати, що сам розвиток не можливий без потенціалу і глибина та часовий лаг адаптивного розвитку залежать від розмірів адаптивного потенціалу, його структури та якісних

характеристик. Вектори адаптації на підприємстві можуть мати не лише позитивну спрямованість, але й негативну, тобто адаптуючись до обставин та умов функціонування у невизначеному середовищі, підприємство може досягти не лише сприятливих результатів, але й негативних наслідків певних дій. Адаптивний потенціал охоплює діапазон, на який розповсюджуються вектори адаптації в даній конкретній ситуації, а адаптивний розвиток спрямований лише на позитивні сценарії, оскільки він є результатом проведеного аналізу можливих наслідків. Природні системи можна вважати ідеальними, оскільки вони підпорядковані єдиним непорушним законам – законам фізики. Якщо прийняти їх за еталон і будувати штучні екосистеми у відповідності до функціонування природних, то можна висунути таку гіпотезу: сила протидії впливу зовнішнього середовища має дорівнювати силі його впливу. В цьому, з одного боку, і має полягати сутність адаптивного потенціалу: у здатності протидіяти силам, які сприяють змінам до того моменту, коли екосистема не підготується до змін. З іншого боку, штучні екосистеми мають походити на природні здатністю до асиміляції, тобто перетворювати середовище «під себе», під власні потреби та робити його зручним або, хоча б, неагресивним для функціонування.

Тривалість опору змінам відповідає величині адаптивного потенціалу екосистеми. В даному дослідженні розглядаються екосистеми мікрорівня, тобто ті, що здатні створювати додану вартість, а саме виробничі підприємства. Екосистема завдяки використанню адаптивного потенціалу чинить опір впливу рушійних сил, які спричиняють зміни. За цей час усі її елементи, підсистеми та ресурси перебудовуються для адаптації до нових умов функціонування або асиміляції середовища під себе. Адаптивний потенціал виступає межею якою закінчується зона стійкості в екосистемі і починаються зміни. На цій стадії його величина визначається як відношення квадрату величини впливу зовнішнього середовища до сили опору. Наступне формування адаптивного потенціалу відбувається відповідно до його структури: фінансовий потенціал, виробничий потенціал та інноваційний потенціал і охоплює діапазон, на який розповсюджуються вектори адаптації в даній конкретній ситуації. Тому модуль (довжина) вектору адаптації визначається як корінь квадратний із суми квадратів його координат, якими виступають структурні елементи адаптивного потенціалу. Після етапу адаптивного розвитку і подолання впливу зовнішнього середовища, екосистема на певний час повертається до стійкого стану, але вже якісно зміненою.